

2011-09-22

DNR KN 2011.047 012

2012-2015

KULTURFÖRVALTNINGEN

Biblioteksplan

Biblioteksplan

Innehåll

1. Bakgrund och syfte	4
2. Kunskap – Kultur – Kommunikation. Bibliotekens roll i samhället.....	4
3. Ansvarsfördelning mellan olika biblioteksformer	5
4. Biblioteksorganisationen i Vallentuna kommun – en nulägesbeskrivning.....	6
4.1 Folkbibliotek.....	6
4.1.1 Biblioteket för barnen	7
4.1.2 Biblioteket för unga vuxna.....	7
4.1.3 Biblioteket för vuxna	8
4.1.4 Biblioteket för äldre och personer med funktionsnedsättning.....	8
4.1.5 Biblioteket för det livslånga lärandet	8
4.1.6 Biblioteket för mångspråkiga	9
4.1.7 Det digitala 24:7-biblioteket	9
4.2 Grundskolebibliotek.....	9
4.3 Gymnasiebibliotek	10
5. Kvalitetsgarantier och målgruppsinriktade åtaganden	11
6. Utvecklingsområden.....	11
6.1 Vallentunas nya huvudbibliotek	11

BIBLIOTEK VALLENTUNA

KULTURFÖRVALTNINGEN

186 86 VALLENTUNA

BESÖK: TORGGATAN 11

TFN: 08-587 853 50, 08-587 850 00

BIBLIOTEK@VALLENTUNA.SE

WWW.VALLENTUNA.SE

6.2	Filialerna och biblioteksstrukturen	11
6.2.1	Skolbiblioteken	12
6.3	Mobil biblioteksverksamhet	13
6.4	Nya tekniken	13
6.5	Marknadsföring	13
7.	Bibliotek Vallentuna 2015	14
8.	Utvärdering och revidering av biblioteksplanen	15
9.	Styrdokument	15
9.1	Unescos folkbiblioteksmanifest	16
9.2	Unescos skolbiblioteksmanifest	16
9.3	Bibliotekslagen	16
9.4	Skollagen	16
9.5	Kulturnämndens uppgift	17

BIBLIOTEK VALLENTUNA

KULTURFÖRVALTNINGEN

186 86 VALLENTUNA

BESÖK: TORGGATAN 11

TFN: 08-587 853 50, 08-587 850 00

BIBLIOTEK@VALLENTUNA.SE

WWW.VALLENTUNA.SE

1. Bakgrund och syfte

Vallentuna kommunfullmäktige har i Kommunplan 2010-2012 gett kulturnämnden i uppdrag att ta fram en biblioteksplan i samarbete med barn- och ungdomsnämnden samt socialnämnden. Uppdraget är att utarbeta en utvecklingsplan på kort och lång sikt samt ta fram en hållbar struktur för den samlade biblioteksverksamheten i Vallentuna. Biblioteksplanen ska vara ett politiskt förankrat styrdokument för de berörda förvaltningarna. Bibliotekets roll i samhället liksom samverkan och ansvarsfördelning mellan olika förvaltningars biblioteksverksamheter skall belysas.

”Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna”. (Bibliotekslagen §7)

I den utveckling som nu sker, där allt fler väljer att utbilda sig under olika skeden av livet, där utvecklingen inom IT-området underlättar möjligheterna att hämta information, där de administrativa hjälpmedlen på biblioteken ständigt utvecklas, och med delvis nya biblioteksanvändare, blir det allt viktigare med samverkan mellan olika förvaltningars biblioteksverksamheter.

”Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses. Denna biblioteksplan skall förutom folkbiblioteksverksamheten också innefatta biblioteksbehovet vad gäller utbildning, omsorg, vård och näringsliv”. (Svensk biblioteks förening)

2. Kunskap – Kultur – Kommunikation. Bibliotekens roll i samhället.

- Biblioteken fyller en allt viktigare roll i kunskapssamhället och i det livslånga lärandet, alltifrån grundläggande kunskaper till kunskaper på hög nivå.
- Biblioteken är ett kulturens vardagsrum, en kravlös mötesplats där alla kan mötas för att både ta del av det kulturella arvet och den nyskapande kulturen som blir framtidens kulturarv.
- Biblioteken är en arena för kommunikation – en plats för möten, information, upplevelser, eget skapande och utbyte av tankar och idéer – demokratins vardagsrum.

Biblioteken är viktiga för vad de symboliserar: yttrande- och tankefriheten, demokratin, det öppna samhället, allas lika rätt till kultur och utbildning.

”Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas egna deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information. (Unescos folkbiblioteksmanifest)

Biblioteket är en plats för möten mellan människan och ordet, mellan läsaren och boken, mellan nyfikenheten och kunskapen, mellan fantasi och verklighet. Det är en av de få öppna platser i samhället där människor kan mötas utan krav på ärende, utbildning eller pengar och över olika gränser. Där ska råda en inbjudande och tillåtande atmosfär.

Folkbiblioteksverksamheten har ett uppdrag med ett omfattande innehåll, som ska nå ut till alla oavsett ålder, etnisk eller social tillhörighet. Verksamheten skall även omfatta grupper i samhället som på grund av ålder, sjukdom eller annat, inte själva kan eller har svårt att ta sig till ett bibliotek. Verksamheten ska dels ge alla medborgare redskap och möjligheter till ett aktivt deltagande i vår demokrati, dels utgöra ett kunskapscentrum för ett livslångt lärande. Kultur, förströelse, inspiration och upplevelser skall vara självklara inslag i verksamheten. Verksamheten ska också inspirera till och lyfta fram det egna personliga skapandet.

3. Ansvarsfördelning mellan olika biblioteksformer

Folk- och skolbiblioteken har delvis olika uppgifter. Folkbibliotekets främsta uppgift är att stödja det fria kunskapssökandet och stimulera till fri läsning, det som sker utanför skolans ram. Folkbiblioteket ska också stötta och inspirera barns och ungdomars eget skapande. Folkbiblioteket ska även fungera som ett komplement till skol- och gymnasiebiblioteket och vara en del i det livslånga lärandet.

Barn- och ungdomsbiblioteket ska tydliggöra sin egen identitet. För att barn- och ungdomsbiblioteket ska kunna ingå i ett verkligt samarbete med skolan i det gemensamma uppdraget att ge barn och ungdomar bästa tänkbara stöd i deras språk- och läsutveckling samt i deras strävan att tillägna sig kunskap, måste biblioteket ha sin egen identitet. Det finns annars en risk att barnbiblioteket inriktar sig så starkt

mot skolans behov att den egna identiteten försvagas, den som riktar sig till barnens och ungdomarnas läs- och kulturupplevelser på fritiden samt det egna skapandet.

Grundskolebibliotekens och gymnasiebibliotekets uppdrag är ett annat än folkbibliotekets. Deras främsta uppgift är att tillhandahålla litteratur och IT-stöd som behövs i undervisningen. Mediebeståndet ska vara inriktat mot elevernas behov av språk- och läsutveckling. Biblioteket kan fungera som ett arbetsplatsbibliotek och vara ett nav i skolans verksamhet. Biblioteken kan ses som en resurs i det pedagogiska arbetet och behöver därför finnas i direkt anslutning till skolan och gymnasiet. Skolbiblioteket lånar också ut litteratur till eleverna precis som folkbiblioteket. Medieutbudet ska vara anpassat efter varje skolas elever och behov.

Skolbiblioteket ska följa skolans styrdokument och arbeta för att stödja läsutveckling och undervisning i olika ämnen. Skolbiblioteket är ett verktyg för skolutveckling och bör skrivas in i skolans måldokument.

4. Biblioteksorganisationen i Vallentuna kommun – en nulägesbeskrivning

I Vallentuna kommun svarar fyra olika nämnder för biblioteksfrågorna:

- Kulturnämnden (KN) ansvarar för folkbiblioteksverksamheten vid huvudbiblioteket i Vallentuna centrum samt filialerna i Karby, Kårsta och Lindholmen.
- Barn- och ungdomsnämnden (BUN) ansvarar för grundskolebiblioteken.
- Utbildningsnämnden (UN) ansvarar för gymnasiebiblioteket
- Socialnämnden (SN) ansvarar för att det finns biblioteksservice inom vård och omsorg.

4.1 Folkbibliotek

Vallentuna folkbibliotek består idag av ett huvudbibliotek i Vallentuna centrum och tre filialer. Filialen i Karby är samlokaliserad med ICA, vilket innebär att biblioteket är tillgängligt samma tider som ICA är öppet. Filialen i Kårsta är integrerad med Kårstaskolans bibliotek och filialen i Lindholmen är integrerad med skolbiblioteket i Gustav Vasaskolan. Servicen som erbjuds på filialerna är begränsad men i princip densamma som på huvudbiblioteket eftersom bokbeståndet och personalen är gemensam för hela organisationen.

Biblioteket är en viktig och kravlös mötesplats för många, ett naturligt ställe för kulturella aktiviteter och aktuell debatt. En plats för samvaro och upplevelser, men samtidigt en plats för lugn och ro och fördjupning. Biblioteket är en av de få offentliga

miljöer där människor kan mötas utan krav på kommersiell konsumtion och med fri tillgång till tankar, kulturupplevelser, inspiration, kunskap och information. Här ges professionell hjälp och vägledning i sökande av information samt en IT-infrastruktur, som gör det möjligt för medborgarna att aktivt delta i den demokratiska processen.

Besökarna i folkbiblioteket är av alla åldrar och består av boklånare, tidningsläsare, datoranvändare, informationssökare, studerande, släktforskare, småföretagare, lärare, föräldrar med barn, m fl. Biblioteken har drygt 265 000 besökare per år. Biblioteken har ca 85 000 medier, varav 65 000 på huvudbiblioteket.

4.1.1 Biblioteket för barnen

Barnavdelningen är välbesökt av barn i alla åldrar. Under 2010 besöktes biblioteket av 550 grupper med drygt 8000 barn. Biblioteket används såväl för fritidsbehov som för skolarbeten. I hög grad besöker de mindre barnen biblioteket med sina föräldrar eller via förskolan. Barnavdelningen tar emot gruppbesök av barn från förskolan samt i första hand skolbarn i år 1-5 för bok- och biblioteksinformation. Vallentuna bibliotek har under ett flertal år legat i topp när det gäller antalet gruppbesök enligt Regionbibliotekets statistik. Biblioteket fyller, tillsammans med skolan, en mycket viktig roll i arbetet med barnens läs- och språkutveckling. Förskolorna erbjuds att låna olika temaboklådor. Biblioteket har media anpassade för barn med särskilda behov på en sk Äppelhylla. Biblioteket tillhandahåller bl a böcker i Daisy-format och paket med Bok & Daisy.

Andelen boklån från barnavdelningen är drygt hälften av den totala utlåningen. Barnavdelningens personal arbetar tillsammans med olika förmedlargrupper; BVC-personal, pedagoger, kulturombud m fl för att på så sätt höja kompetensen i dessa grupper som i sin tur möter barnen och ska vara ett led i läs- och språkutvecklingen samt stimulera till nöjesläsning. Biblioteket bedriver olika former av programverksamhet och aktiviteter som sagostunder, tävlingar, Sommarlovsboken, BarnKul och filmvisningar.

4.1.2 Biblioteket för unga vuxna

Vallentuna bibliotek har idag ingen ”utmärkt” plats för unga vuxna vilket leder till att de lätt känner sig hemlösa – de hör inte hemma varken på barnavdelningen eller på vuxenavdelningen. Biblioteket bedriver inte heller några riktade aktiviteter mot målgruppen, vilket vore önskvärt med tanke på att det är en åldersgrupp som inte alltid känner sig så bekväm i biblioteksmiljön och därför inte heller söker sig dit. Biblioteket har däremot när det gäller mediebeståndet strävat efter att erbjuda det som unga vuxna ofta efterfrågar; Manga, fantasy, CD-musik och tidskrifter.

4.1.3 Biblioteket för vuxna

Grunden i biblioteksverksamheten är att ge vägledning, lästips och inspiration samt ge information och handledning i informationssökning. Utöver den traditionella utlåningen av böcker och andra medier används biblioteket för tidnings- och tidskriftsläsning, sökningar efter information i databaser och på Internet. Bibliotekets material används också av släktforskare (t ex databasen Genline) och de som är hembygdsintresserade (t ex Vallentunasamlingen). Vuxenverksamheten är stark på huvudbiblioteket men är mycket lite efterfrågad på filialerna, med undantag av Karbyfilialen.

4.1.4 Biblioteket för äldre och personer med funktionsnedsättning

Den uppsökande verksamheten riktar sig till äldre och personer med funktionsnedsättning som inte kan komma till biblioteket själva eller har svårt att läsa en "vanlig" bok. Äldreboenden får regelbundna besök från biblioteket. Under besöken bjuds det på högläsning och boktips, samtal om gamla och nya traditioner, olika teman och aktuella händelser. På Väsbygården finns en bokdeposition där böckerna byts ut kontinuerligt. Biblioteket har också ansvar för Boken kommer-verksamheten och taltidningen Norrortsbandet. Boken kommer-verksamheten riktar sig till personer som av någon anledning själva inte kan låna med sig böcker hem utan de får i stället böckerna hemlevererade. Omfattningen på Boken kommer-verksamheten motsvarar dock inte de verkliga behoven som finns. Statistiskt sett borde biblioteket ge denna service till dubbelt så många personer som i dagsläget.

Biblioteket deltar i samarbetsprojektet "Läskraft" tillsammans med socialförvaltningen och Studieförbundet Vuxenskolan. Projektet ska inspirera frivilliga till högläsning för personer med demens.

Kultur- och läsombud samt vård- och omsorgspersonal är mycket viktiga ambassadörer i arbetet att föra ut kultur och höja livskvalitén för respektive målgrupper. De fungerar som en viktig länk mellan biblioteket och de som önskar biblioteksservice i olika form.

4.1.5 Biblioteket för det livslånga lärandet

Under hela livet befinner sig alla mer eller mindre i ett livslångt lärande. Allt ifrån den obligatoriska grundskolan till fortsatta bundna studiegångar på olika nivåer. Men i det livslånga lärandet ingår också det frivilliga lärandet, ibland kanske i form av en studiecirkel vid ett studieförbund. Ibland kanske ett studerande och inlärande på helt egen hand, kan vara att man t ex vill lära sig om barnets olika utvecklingsstadier, hur man gjuter en trappa eller hur man reparerar en murken fönsterkarm. Detta ställer stora krav på biblioteket både vad det gäller bredden i mediebeståndet och personalens kompetens. Personalen har under årens lopp mer och mer fått arbeta med vägledning och handledning, både när det gäller i sökandet av information i

böcker och på internet. Bibliotekets studieverkstad med datorer används av arbetssökande och studerande på olika nivåer. Eftersom alla besökare inte är datorvana, men vill lära sig, så får bibliotekspersonalen arbeta mycket med it-handledning på olika nivåer. Fler och fler vuxenstuderande studerar numera också på distans, detta har lett till att biblioteket allt oftare får fungera som tentamenslokal och personalen har därmed fått ytterligare en viktig arbetsuppgift i det livslånga lärandet.

4.1.6 Biblioteket för mångspråkiga

I Vallentuna finns ett tjugotal språkgrupper representerade. Folkbiblioteket erbjuder böcker på olika språk som efterfrågas, de större språken köps in till det egna beståndet medan de mindre efterfrågade språken lånas in som depositioner från Internationella biblioteket. Biblioteket har också ett mindre antal utländska tidningar/tidskrifter, förutom de som finns som nätupplagor på internet. För de som behöver stöd i att lära sig svenska finns det språkkurser och böcker på lätt svenska. Modersmålsens dag är en aktivitet som görs i samarbete mellan folkbiblioteket och modersmåls lärarna och deras elever. Aktiviteten äger rum en gång per år och är ett bra sätt att sprida kunskap om den mångspråkighet och mångkultur som finns i Vallentuna.

4.1.7 Det digitala 24:7-biblioteket

Det virtuella biblioteket erbjuder många tjänster dygnet runt genom webben. Genom det virtuella biblioteket kan brukarna kontrollera lånestatus, förlänga lånetiden och beställa önskade medier samt lämna inköpsförslag. Dessutom är vissa databaser tillgängliga och det finns möjlighet till att ladda ner både böcker, språkkurser och musik var du än befinner dig i världen. Användandet av e-tjänsterna ökar för varje år, exempelvis så har antalet mediebeställningar på webben ökat med 33% under 2009 jämfört med 2008. Därför är det av största vikt att det virtuella biblioteket ständigt utvecklas och hålls levande, för att motsvara brukarnas behov, precis som det fysiska biblioteket. Den kommande bibliotekswebbportalen kommer leda till en ökad tillgänglighet och interaktivitet.

4.2 Grundskolebibliotek

Skolbiblioteken är en del i det pedagogiska arbetet samt i arbetet med att stimulera barnens läs- och språkutveckling. Biblioteket är också en viktig källa för informationssökning och lässtimulans. I Vallentuna finns tio kommunala grundskolor och två friskolor. En kartläggning av kommunens skolbibliotek visar att det är stora skillnader när det gäller t ex mediebestånd, medianslag och bemanning.

	Lägsta värde	Medianvärde	Högsta värde	Kommun-genomsnitt	Riks-genomsnitt
Medier per elev i snitt	7	15	54	15	21
Medieanslag i kr per elev	8	39	78	34	116
Bemanningstimmar per vecka	0	9	28	10	20

(exkl gymnasiet och friskolor. Riksgenomsnittet kommer från kulturrådets rapport.)

Två bibliotek är integrerade med folkbiblioteket och har utbildade bibliotekarier från folkbiblioteket. Övriga skolor har lärare eller assistentpersonal som bemannar biblioteken några timmar per vecka. Skolorna använder i hög grad folkbiblioteket, både det fysiska och digitala, för att förstärka sina egna bibliotek och göra biblioteket till en del av den pedagogiska verksamheten. Varje enskild skolenhet ansvarar för sin egen biblioteksverksamhet och är en del av elevernas lärmiljö, men det finns ingen samordning eller samsyn mellan de enskilda skolbiblioteksverksamheterna.

4.3 Gymnasiebibliotek

Vallentuna gymnasium har ett bibliotek i en särskild bibliotekslokal. Gymnasiebiblioteket sköts av en fackutbildad bibliotekarie. Gymnasiebibliotekets målgrupper är gymnasiet elever och lärare. Gymnasiebiblioteket håller öppet större delen av skoldagen och bibliotekets mediekatalog är tillgänglig på internet. Folkbiblioteket och gymnasiebiblioteket har ett gemensamt biblioteksdatasystem, Book-IT. Förhållandet mellan parterna regleras genom avtal. I viktiga frågor om mediekatalogen skall gymnasiebibliotek och kommunbibliotek samråda. Gymnasiebiblioteket betalar sin del av kostnaden för server och licenser. Vid sidan av traditionell skolbiblioteksverksamhet sköter gymnasiebiblioteket även skolans utlån av läroböcker. Gymnasiebiblioteket ansvarar för utvecklingen av sitt eget mediebestånd. Vid gymnasiet sker utbildningen till stor del i form av temaläsning. För att utveckla mediebeståndet väljer gymnasiebiblioteket de informationsresurser och biblioteksmedier som bäst stödjer temaläsningen. Gymnasiebibliotekets utbud skall präglas av relevans, aktualitet och mångsidighet. Biblioteket skall välja medier som passar de olika programmens inriktning och biblioteksanvändare på olika nivåer.

Eleverna ska tillämpa ett undersökande arbetssätt som innebär att de ska lära sig att söka, lokalisera, kritiskt granska och sovra bland information. Bibliotekarien skall

aktivt förmedla kunskap om olika slags informationskällor, sökstrategier och vara ett pedagogiskt stöd i det arbetet.

Eleverna skall ha möjlighet till inflytande på biblioteksverksamheten. Modellen med elevstyrt biblioteksråd har tidigare prövats vid skolan, men formerna för inflytandet kan ändras i framtiden.

5. Kvalitetsgarantier och målgruppsinriktade åtaganden

För de olika biblioteksverksamheterna och bibliotekstyperna i Vallentuna kommun finns det specifika garantier och åtaganden framtagna och beslutade i respektive facknämnd. Detta för att garantera och säkerställa en god biblioteksverksamhet inom och mellan förvaltningarna. En verksamhet som drivs och utvecklas dels i den egna förvaltningen och dels tillsammans med andra förvaltningar.

6. Utvecklingsområden

6.1 Vallentunas nya huvudbibliotek

Vallentunas nya huvudbibliotek kommer att vara klart för invigning hösten 2012. Det blir ett levande hus fyllt med böcker och andra media, olika skapande aktiviteter, platser för studier och eftertanke och möjligheter för olika former av möten. Biblioteket kommer att erbjuda bra, funktionella och inbjudande rum samt olika verksamheter för barn och unga. Biblioteket kommer att ha öppet veckans alla sju dagar. Kulturtorget med tidningar, tidskrifter, nedladdningsstationer och datorer m m kommer öppna tidigare på morgonen innan själva biblioteket öppnar – allt för att öka tillgängligheten och få en levande mötesplats i Vallentuna.

6.2 Filialerna och biblioteksstrukturen

- Filialen i Lindholmen omstruktureras till skolbibliotek
- Filialen i Kårsta omstruktureras till skolbibliotek, ev kompletterat med en mindre vuxenavdelning tillgänglig med självbetjäning
- Karby stärker och utvecklar sina verksamhetsformer
- Ny kommunbiblioteksfilial ev samordnad med skolbiblioteket i Bällstaberg utreds
- De samordnade folk- och skolbibliotekens organisation utreds

Små filialer med avlägset eller ”isolerat” läge, med mycket begränsade mediebestånd och mycket begränsat öppethållande har ingen attraktionskraft på kommuninvånarna. Detta är något som tydligt syns när man studerar utlånings- och besökstrenden under flera års tid tillbaka. Ett problem som Vallentuna och många andra kommuner brottas med. Filialen i Lindholmen fungerar idag endast som ett barnbibliotek och används huvudsakligen som skolbibliotek. Skolan bör därför överta huvudmannskapet för biblioteket och i och med det enbart fungera som skolbibliotek.

Filialen i Kårsta används av en del vuxna besökare men också den används huvudsakligen som barn- och ungdomsbibliotek och då i synnerhet som skolbibliotek. Även vid Kårsta sjunker antalet utlån och besök. Därför bör även detta bibliotek få skolan som huvudman och därmed bli ett skolbibliotek som kompletteras med ett mindre men mer attraktivt mediebestånd för vuxna. För att tillgodose de vuxnas behov i Kårsta av böcker och bibliotek som mötesplats föreslås att biblioteket blir mer tillgängligt med ett självbetjäningssystem – så att vuxna, ensamma eller tillsammans med barn, kan besöka biblioteket på förtroendebasis. Med hjälp av tekniska lösningar som idag används bl a i Skåne och vid flera danska småbibliotek kan biblioteket i princip göras tillgängligt större delen av dygnet för kommuninvånarna. Invånarna kan då på egen hand använda biblioteket som bibliotek men även som en lokal träffpunkt för olika föreningsaktiviteter vilket idag saknas i Kårsta. Vid vissa tider är biblioteket bemannat av personal från folkbiblioteket för att erbjuda hjälp och för att ha en översyn av lokal och medier för vuxna.

Filialen i Karby, som ligger i lite av en knutpunkt och som mer fungerar som ett traditionellt familjebibliotek/mötesplats bör stärkas i sin roll som filial och utveckla sina verksamhetsformer. Karbybiblioteket har under flera års tid ökat antalet besök och utlån.

För Bällstaberksområdet, ett område med stor inflyttning, bör möjligheterna för ett filialbibliotek undersökas. I området bor det idag runt 10 000 invånare och år 2018 beräknas här bo drygt 12 000 invånare vilket är ett mycket bra befolkningsunderlag för en biblioteksfilial. En ev integrering med skolbiblioteket i Bällstaberghskolan ligger då nära till hands om ingen annan bättre lokallösning hittas.

6.2.1 Skolbiblioteken

- Skolbiblioteken är en del av skolans utvecklings- och kvalitetsarbete
- De samordnade folk- och skolbibliotekens organisation utreds

Skolbiblioteken bör ges möjligheter till utveckling, för att bättre kunna fungera som ett bra pedagogiskt stöd för eleverna och lärarna i det pedagogiska arbetet. Biblioteken har bra digitala verktyg och arbetar mer interaktivt genom det virtuella biblioteket.

Skolbiblioteksansvariga arbetar i nätverk tillsammans med folkbibliotekets barnbibliotekarier.

Skolbiblioteken kan på sikt ingå i ett gemensamt datanätverk för att kunna stötta varandra och därmed uppnå synergieffekter. Datanätverket bör ha kopplingar till folkbiblioteket för att därigenom på ett smidigt sätt kunna tillgodogöra sig folkbibliotekets kunskapsbank. Ett första steg i detta samarbete är pilotprojektet vid Ekebyskolan med datasystemet FreeLib som har vissa kopplingar till folkbibliotekets datasystem och den framtida interaktiva digitala webbportalen.

6.3 Mobil biblioteksverksamhet

- Mobil biblioteksverksamhet utreds vidare

Vallentuna kommun är till stor del en glesbygdskommun. Kommunen har tre mycket små biblioteksfilialer som bara kan erbjuda mycket begränsad service under ett fåtal timmar i veckan. Biblioteks nätverket skulle därför behöva kompletteras med en mindre bokbuss. En större del av glesbygdens invånare kan då få ta del av biblioteksverksamheten. Servicen mot förskolor och äldreboenden samt Boken kommer låntagare skulle också kunna förbättras radikalt med en mobil verksamhet. En bokbuss är också mycket lämplig att använda runt om i kommunen vid olika evenemang. Under sommartid skulle den kunna fungera som en filial vid t ex Kvarnbadet, för att då fånga upp nya målgrupper som kanske inte annars besöker ett bibliotek.

6.4 Nya tekniken

Det nya huvudbiblioteket kommer att vara utrustat med den senaste tekniken i form av datateknik, utlåningsautomater, återlämningsrobot, digitala informationstavlor, teknik för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, nedladdningsstationer för olika medietyper och trådlöst nätverk för besökarna. Filialerna, beroende på hur filialstrukturen blir, kommer också att behöva uppgradera sin tekniska utrustning med utlåningsautomater och direktkopplad besökartelefon till huvudbibliotek för att öka servicenivån. Det virtuella 24:7-biblioteket ska utvecklas och bli en mer levande och interaktiv sida bl a genom en ny biblioteksportal på webben.

6.5 Marknadsföring

Biblioteket ska utvecklas som varumärke, d v s det förtroende och anseende biblioteket har hos Vallentunaborna. Biblioteket ska utveckla funktionen som mötesplats genom intensifiering av kontakter med bl a föreningsliv och studieförbund. Biblioteken hörs redan i dag i Vallentuna lokalradio och syns i

lokalpressen – två viktiga kanaler att fortsätta ett utvecklingsamarbete med. Biblioteket bör också använda föreningslivet mer som informationskanal och erbjuda sina tjänster till föreningslivet. Vallentuna Biblioteks Vänförening är en mycket viktig del i marknadsföringsarbetet, ett samarbete som förhoppningsvis fortsätter. Samarbetet med Vallentuna centrumförening bör utvecklas. Bibliotekens nya webbportal blir också en allt viktigare kanal för marknadsföring.

7. Bibliotek Vallentuna 2015

Biblioteken i Vallentuna ska ha de modernaste och mest intressanta biblioteken i nordöstra Storstockholm. Biblioteken ska ha ett brett, allsidigt och intressant mediebestånd i olika former. Ett mediebestånd som känns bekant för våra trogna besökare men också ett bestånd som lockar till sig nya grupper av besökare. Biblioteken ska ha en mycket hög tillgänglighet, både när det gäller det fysiska biblioteket och det virtuella biblioteket.

Biblioteket fyller en mycket viktig roll i ett demokratiskt samhälle. De ska vara en mötesplats för tankar och åsikter mellan biblioteksbesökare samt mellan boken och besökaren. Biblioteket ska ha något för alla i livets olika skeden, allt från något till småbarnet som tränar sin språkutveckling med rim och ramsor, vidare genom det livslånga lärandet fram tills man på ålderns höst kanske behöver få vardagsstimulans med specialmedier för att kunna tillgodogöra sig innehållet.

Biblioteket i Vallentuna kulturhus erbjuder något för den ”traditionella” biblioteksbesökaren men uppmuntrar också till och underlättar för det egna skapandet. Biblioteket har genom olika aktiviteter återupptäckts av ungdomar, som alltmer besöker biblioteken och ser biblioteken som en naturlig mötesplats. Biblioteket erbjuder t ex skrivarkurser, haikudiktning, poesicirklar, låtskrivarkurser med framföranden på de öppna scenerna och i kulturrummet.

Kårstabiblioteket har fått en ny kostym, med ökad tillgänglighet – allt för att brukarna ska få ut så mycket som möjligt av verksamheten. Biblioteket är tillgängligt genom ett självbetjäningssystem under de tider som det inte är bemannat av bibliotekspersonal. Biblioteket används nu på egen hand av olika föreningar från området för olika träffar och aktiviteter. Biblioteket har blivit en ny viktig och livaktig mötesplats för Kårstaborna. Under självservice tiden klarar besökaren sig helt själv. Vid vissa tider är biblioteket bemannat av personal från folkbiblioteket för att erbjuda hjälp och för att ha en översyn av bl a lokal och medier för vuxna.

Bällstaberksområdet som är under kraftig förtätning har fått en biblioteksfilial för att möta det ökade behovet bland områdets många barnfamiljer. Biblioteket är samordnat med skolbiblioteket för att på så sätt utnyttja lokal och mediebestånd på bästa sätt. Bällstaberksområdet och dess invånare har fått en ny mötesplats.

Vallentuna har nu en mindre bokbuss som ger de boende i glesbygden, förskolor, skolor, äldre och äldreboenden en kraftigt förbättrad biblioteksservice. Bokbussen dyker dessutom upp ute i kommunen i samband med olika händelser och vid badplatser under sommaren – allt för att på ett inbjudande sätt nå ut till nya grupper.

Skol- och gymnasiebiblioteken är föregångare med utbildad bibliotekspersonal och hög tillgänglighet under skoldagen. Vallentunas skol- och gymnasiebibliotek är de mest intressanta och innovativa i nordöstra Storstockholm. Skolbiblioteken har blivit ett nav i skolverksamheten och ett pedagogiskt stöd både för elever och lärare. Skolbiblioteken har de senaste digitala verktygen och är anslutna i ett gemensamt, mer interaktivt datasystem som har kopplingar till folkbibliotekets datasystem för att uppnå synergieffekter. Huvudman för skol- och gymnasiebiblioteken är barn- och ungdomsnämnden samt utbildningsnämnden. För att säkra verksamhetens kvalitet bedrivs verksamheten i nära samarbete mellan skolbiblioteken och i samarbete med folkbiblioteket. Verksamheten samordnas och utvecklas genom ett gemensamt biblioteksråd, där kulturförvaltningen är sammankallande.

Äldrevården och omsorgen får depositioner av media i olika former utifrån brukarnas behov. Biblioteket erbjuder regelbundet högläsnings- och berättarstunder för de boende. Boende vid olika gruppboende besöker biblioteket för berättarstunder och bokinformation. Personalen vid vård- och omsorgsboenden erbjuds informationsträffar som kompletteras med informationsutskick om t ex nya lättlästa böcker, inlästa böcker och taktila böcker.

För att säkerställa biblioteksverksamheten vid olika enheter, inom barn och ungdom samt vård och omsorg, finns det tecknade avtal mellan berörda förvaltningar och kulturförvaltningen.

8. Utvärdering och revidering av biblioteksplanen

Utifrån biblioteksplanen, kulturnämndens verksamhetsplan och kommunplanen upprättas årliga verksamhetsplaner. Uppföljning av brukarnas synpunkter sker genom kundundersökningar samt genom synpunktsblanketter. Uppföljning och revidering av biblioteksplanen ska ske vart fjärde år.

9. Styrdokument

Biblioteksplanen bygger på *fem* dokument som är vägledande inom området, nämligen Unescos folkbiblioteksmanifest, Unescos skolbiblioteksmanifest, Bibliotekslagen och Skollagen. Biblioteksplanen utgår vidare från kulturnämndens verksamhetsplan och Regionbibliotekets strukturutredning.

I både Unescos folkbiblioteksmanifest och i Bibliotekslagen slås fast att folkbiblioteket vänder sig till alla kommunens invånare, samt att biblioteken har ett särskilt ansvar för barn och ungdomar, invandrare samt människor med olika funktionshandikapp. Det ska vara avgiftsfritt att låna *litteratur*.

9.1 Unescos folkbiblioteksmanifest

Unescos folkbiblioteksmanifest (bil 1) publicerades första gången 1949. En tredje version av manifestet godkändes av Unesco 1994. Manifestet är en deklARATION, en rekommendation, att verka för en viss utveckling inom folkbiblioteken och främja en samsyn på folkbiblioteksväsendet både nationellt och internationellt. Den grundläggande synen på folkbibliotekets uppgifter är att ”verka för läskunnighet, information, utbildning och kultur”, samt att verksamheten i princip ska vara avgiftsfri.

9.2 Unescos skolbiblioteksmanifest

I Unescos skolbiblioteksmanifest 1999 (bil 2), poängteras skolbibliotekets viktiga del i en långsiktig utbildningsstrategi samt att biblioteken ska ha tillräckliga anslag för utbildad personal och material.

9.3 Bibliotekslagen

I Bibliotekslagen (bil 3), som trädde i kraft 1997, fastställdes folkbibliotekets kärnverksamhet:

”till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning, samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek. Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare. Varje kommun skall ha folkbibliotek”.

För skolbiblioteken sägs att:

”inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen”.

9.4 Skollagen

I den nya skollagen (2010:800) som trädde i kraft 2010-08-01 och som ska tillämpas från 2011-07-01 skrivs följande om skolbiblioteksverksamhet

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § *Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.*

9.5 Kulturnämndens uppgift

Kulturnämndens uppgift är att

- stödja och främja kulturlivet i kommunen
- leda biblioteks- och annan kommunal kulturverksamhet
- erbjuda ett allsidigt kulturutbud som komplement till föreningars och enskildas insatser
- ta tillvara, vårda och levandegöra Vallentunas kulturarv
- svara för kommunens konstinköp samt
- ansvara för konstnärlig utsmyckning
- bedriva kulturskolverksamhet

2012-2015

KULTURFÖRVALTNINGEN

Biblioteksplan

Kvalitetsgarantier och åtaganden

Innehåll

1. Kvalitetsgarantier för biblioteks- verksamheterna i Vallentuna	2
1.1 Folkbibliotek.....	2
1.1.1 Grundval	2
1.1.2 Kvalitet – Bemötande – Medarbetare	2
1.1.3 Tillgänglighet – fysiskt och virtuellt	2
1.2 Grundskole- och gymnasiebibliotek	3
1.2.1 Grundval	3
1.2.2 Kvalitet – Tillgänglighet	3
2. Målgruppsinriktade åtaganden	4
2.1 Folkbibliotek.....	4
2.1.1 Biblioteket för barn – unga – unga vuxna	4
2.1.2 Biblioteket för grundskolebiblioteken	4
2.1.3 Biblioteket för gymnasiebiblioteket	4
2.1.4 Biblioteket för vuxna	5
2.1.5 Biblioteket för de äldre och personer med funktionsnedsättning	5
2.1.6 Biblioteket för det livslånga lärandet	6
2.1.7 Biblioteket för mångspråkiga	6
2.2 Grundskolebiblioteken och gymnasiebiblioteket	6

1. Kvalitetsgarantier för biblioteksverksamheterna i Vallentuna

1.1 Folkbibliotek

1.1.1 Grundval

- Biblioteken ska erbjuda ett brett och rikt utbud av litteratur och andra medier i olika fysiska och elektroniska former
- Bibliotekens grundtjänster ska vara avgiftsfria
- Biblioteken ska vara garant för medborgarnas fria tillgång till all slags samhällsinformation, utan politisk, religiös, kommersiell eller annan påtryckning
- Biblioteken ska ta avstånd från media som innehåller åsikter som är kränkande, rasistiska, underblåser främlingsfientlighet, spekulerar i våld och fördomar eller strider mot de mänskliga rättigheterna.

1.1.2 Kvalitet – Bemötande – Medarbetare

Biblioteksverksamheten ska präglas av professionalism och hög kvalitet – både i det fysiska och virtuella rummet. I mötet mellan boken/informationen å ena sidan och besökaren å andra sidan, är bibliotekets medarbetare nyckelpersoner. Det är personalen som borgar för kvaliteten i mötet.

- All verksamhet ska bygga på hög kompetens hos personalen, arbetsglädje och serviceanda
- Verksamheten ska genomsyras av en positiv människosyn, respekt och lyhördhet
- Personalens kompetens ska tillvaratas väl
- Biblioteket ska ha hög kvalitet på telefon- och mejlservicen med god intern tillgänglighet
- Bibliotekets besökare är välkomna med synpunkter på verksamheten och biblioteket ska beakta dessa
- Rutiner för synpunktshantering ska finnas
- All personal ska ha kunskap om vad tillgänglighet innebär såväl i teori som i praktik. Undervisning ska ges i hantering av tekniska hjälpmedel
- Biblioteket ska ha en årlig plan för medarbetarnas kompetensutveckling

1.1.3 Tillgänglighet – fysiskt och virtuellt

Biblioteken ska vara tillgängliga för alla oavsett bakgrund och/eller eventuell funktionsnedsättning och ge fri och jämlik tillgång till information och upplevelser samt väcka nyfikenhet, läslust och engagemang. Bibliotekets webbsida – det virtuella 24:7-biblioteket – ska erbjuda besökarna nya möjligheter i form av ökad dialog och delaktighet.

- Bibliotekens öppethållande ska vara generöst och anpassat till besökarnas behov. Funktionen som offentlig mötesplats ska förstärkas och utvecklas
- Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning samt invandrare och andra minoriteter.
- Personer, som själva av olika skäl har svårt att ta del av bibliotekets utbud, ska erbjudas speciella tjänster i form av t ex Boken kommer-verksamhet, bokdepositioner och utskick av talböcker
- Det virtuella biblioteket ska vara öppet dygnet runt och vara lätt att orientera sig i, även för den ovane besökaren. Det virtuella biblioteket ska uppfylla de senaste tillgänglighetskraven.
- Det virtuella biblioteket ska ses som en virtuell biblioteksfilial. Filialen ska fungera som en interaktiv mötesplats mellan besökare samt mellan besökare och personal.

1.2 Grundskole- och gymnasiebibliotek

1.2.1 Grundval

- Biblioteken ska erbjuda litteratur och andra medier i olika fysiska och elektroniska former, som stöd för det pedagogiska arbetet och i arbetet med att väcka läslust
- Bibliotekens grundtjänster ska vara avgiftsfria
- Biblioteken ska vara garant för elevernas fria tillgång till all slags samhällsinformation, utan politisk, religiös, kommersiell eller annan påtryckning
- Biblioteken ska ta avstånd från media som innehåller åsikter som är kränkande, rasistiska eller spekulerar i våld.
- Biblioteken kan ses som en pedagogisk resurs för att skolans och elevernas kunskapsmål ska uppnås

1.2.2 Kvalitet – Tillgänglighet

- Alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek.
- Skolbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt elever med funktionsnedsättning samt invandrare och andra minoriteter.
- Biblioteksverksamheten ska stimulera till en god läs- och skrivutveckling samt stimulera läsintresset.

2. Målgruppsinriktade åtaganden

2.1 Folkbibliotek

2.1.1 Biblioteket för barn – unga – unga vuxna

Språkutveckling och läsvanor grundläggs när barnen är små. Boken utvecklar språk och ordförråd, stimulerar fantasin och ger barnen övning i förmågan att känna empati. Boken ger barnen del i kulturarvet, med gemensamma läsoplevelser och gemensamma referensramar.

- Biblioteken ska tillhandahålla ett brett utbud av barn- och ungdomslitteratur
- BVCs grupper för nyblivna föräldrar ska bjudas in till biblioteket
- Barn från 4 år inbjuds till gemensamma sagostunder
- Alla 4-åringar får en bokgåva och föräldrarna får en visning av barnavdelningen. Samarbete med BVC
- Förskolor får hjälp med att temaboklädor
- Alla 6-årsgrupper bjuds in till biblioteksbesök för biblioteksinformation och sagostund
- Skolår 1-5 inbjuds till biblioteksvisningar med bokprat
- Biblioteket ska erbjuda olika verksamheter och aktiviteter anpassade för olika åldrar, behov och intressen som t ex babybokprat, rim och ramsor, läxhjälp, skrivarcirklar och Manga-verkstäder
- Biblioteket skickar nyhetsbrev via e-post till förskolorna

2.1.2 Biblioteket för grundskolebiblioteken

- Barnbibliotekarien innehar en nyckelposition mot grundskolorna och grundskolebiblioteken.
- Barnbibliotekarien är sammankallande i nätverket som består av barnbibliotekarien från folkbiblioteket och biblioteksansvariga/läsombud/kulturombud i skolorna.
- Barnbibliotekarien fungerar som konsultstöd mot skolbiblioteken.
- Biblioteket skickar nyhetsbrev via e-post till skolorna
- Biblioteket ansöker om statligt litteraturstöd tillsammans med skolorna för speciella satsningar
- Biblioteket samarbetar med Ekebyskolan kring datasystemet FreeLib som delvis hänger ihop med Book-IT.
- Skolorna erbjuds att teckna avtal kring och köpa bibliotekstjänster från folkbiblioteket för att kunna förbättra, utveckla och/eller driva sin skolbiblioteksverksamhet.

2.1.3 Biblioteket för gymnasiebiblioteket

- Folkbiblioteket och gymnasiebiblioteket samarbetar kring datasystemet Book-IT. Detta innebär att biblioteken samarbetar kring mediekatalog och låntagarregister. Gymnasiebiblioteket betalar sin del servern och licenser.
- Biblioteken samarbetar kring det virtuella 24:7-biblioteket på webben
- Biblioteken samarbetar kring mediebestånden på de olika hemspråken

2.1.4 Biblioteket för vuxna

Vuxna biblioteksbesökare har många olika önskemål och behov. Övergripande målsättningar är att:

- Tillhandahålla olika typer av medier och att vara lyhörd för låntagarnas behov och önskemål
- Erbjuda fjärrlåneservice alternativt köpa in det efterfrågade mediet om det inte finns i det egna beståndet
- Erbjuda kvalificerad informationssökning och vägledning
- Tillhandahålla datorer med lämpliga och aktuella programvaror för besökarna
- Samverka med studieförbund, föreningar m fl för att samarrangera program, utställningar, läsecirklar och andra sammankomster
- Biblioteket ska erbjuda olika verksamheter och aktiviteter anpassade för olika målgrupper, behov och önskemål som t ex språkkaféer, litteraturmöten, högläsning, skrivarkästäder, handledning i släktforskning och korsordsträffar.

2.1.5 Biblioteket för äldre och personer med funktionsnedsättning

Biblioteksservice till äldre och personer med funktionsnedsättning ska utvecklas vidare. Biblioteket måste då också tänka på personer med annat modersmål än svenska. Ett utvidgat samarbete mellan biblioteket och socialförvaltningen är en förutsättning. Bibliotekets åtagande är att:

- Bedriva uppsökande verksamhet bl a i form av boken-kommer-service
- Göra besök på dagtid med högläsning och berättarstunder på äldreboenden
- Erbjuda utbildning för privatpersoner att bli "Högläsare" – fortsättning på projektet "Läskraft"
- Tillhandahålla storstilböcker, talböcker, lättlästa böcker och taktila böcker
- Taltidningen Norrortsbandet för synskadade produceras gemensamt med Danderyds bibliotek
- Samla kulturombud och hemtjänstpersonal till gemensamma möten och utbildningar
- Utvidga biblioteksservicen för personer med funktionsnedsättning
- Vidta åtgärder för att göra den fysiska och virtuella miljön mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning
- Biblioteket ska erbjuda temakvällar och högläsningstunder på kvällstid för grupp- och serviceboende
- Biblioteket ska erbjuda enkel biblioteksintroduktion för personer med funktionsnedsättning
- Undersöka vilka samarbeten och aktiviteter biblioteket skulle kunna erbjuda socialförvaltningens nystartade mötesplats Träffpunkten

2.1.6 Biblioteket för det livslånga lärandet

- Biblioteket ska erbjuda en lugn, stimulerande och attraktiv studiemiljö
- Biblioteket ska erbjuda studielitteratur i första hand upp till KomVux-nivå, men även litteratur på högre nivå om den anses vara av intresse för en bredare publik
- Biblioteket ska erbjuda arbetsplatser med datorer uppkopplade mot Internet och innehållande aktuella programvaror
- Biblioteket ska erbjuda studiehandledning och kvalificerad informationsökning samt tjänsten ”Boka bibliotekarie”
- Distansstuderande ska erbjudas tentamensservice på biblioteket
- Biblioteket ska samverka med Kunskapscentrum Nordost, studieförbund och andra utbildningsarrangörer.

2.1.7 Biblioteket för mångspråkiga

- Biblioteket ska köpa in medier på de mest gångbara och efterfrågade språken. Medier på mindre efterfrågade språkgrupper lånas in som depositioner från Internationella biblioteket
- Biblioteket ska erbjuda musik och tidningar/tidskrifter från olika kulturer och språkområden, antingen i fysisk eller virtuell form
- Biblioteket ska tillsammans med hemspråklärarna och elever genomföra ”Modersmålsdag”
- Biblioteket ska erbjuda språkkurspaket i svenska språket och böcker på lätt svenska
- Biblioteket ska erbjuda språkkaféer
- Boken-kommer-service för personer med annat modersmål än svenska

2.2 Grundskolebiblioteken och gymnasiebiblioteket

I Vallentuna finns ca 4000 barn i grundskolan och ca 600 elever i gymnasieskolan. Skolbiblioteken ska fungera i ett pedagogiskt sammanhang samt stödja och främja de utbildningsmål som finns på skolorna och i läroplanen. En viktig roll för skolbiblioteket är också att främja barns och ungdomars lust att läsa samt språkutveckling.

*”Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Gäller såväl offentliga som enskilda huvudmän i skolväsendet.”
(Skollagen 2 kap. 36§)*

Utifrån skolans behov och resurser formuleras mål för skolbiblioteksverksamheten.

- Medieutbudet (fysiskt och digitalt) ska vara anpassat till elevernas behov och skolans inriktning
- Skolbiblioteket ska erbjuda elever och lärare vägledning i informationssökning likaväl som en god läsmiljö
- Eleverna ska ha möjlighet till inflytande på biblioteksverksamheten

